

Les crisis simultànies i els nostres valors

Acabem de presentar l'*Anuari dels valors 2014*, un estudi fet a partir de l'anàlisi de les notícies més susceptibles de generar debat al voltant dels valors aparegudes l'any 2014 als vuit diaris generalistes més importants dels que es difonen a Catalunya.

L'informe explica que el que estem vivint no és una situació particular de crisi que afecta només l'economia i les finances, sinó més aviat una concurrència de crisis que travessen àmbits especialment sensibles de la convivència humana, com ara els àmbits social, polític, institucional, territorial i ètic.

La crisi social posa de manifest una fractura que afecta milions de desocupats, famílies sense ingressos, gent gran desatesa, joves i dones sense futur. La població que pateix les conseqüències d'aquesta fractura experimenta una profunda sensació de fragilitat vital i d'aïllament.

La crisi política i institucional sembla afectar d'una manera semblant el sistema de partits, el paper de la monarquia, la confiança atorgada al Tribunal Constitucional, als òrgans judicials, etc. Els déficits organitzatius del sector públic, tant de direcció com de gestió, són ben coneguts i han tingut uns efectes desmoralitzadors sobre la ciutadania.

Igualment, la crisi del model territorial de l'estat espanyol —manifestada especialment en el conflicte amb Catalunya— representa un gran desafiament a la continuïtat d'aquest estat tal com va ser dissenyat des de la transició

democràtica i l'aprovació de la Constitució actual. Hi ha un notable risc de pèrdua de projecte ("què volem i podem compartir plegats?") i de legitimació de l'àmbit públic i privat ("¿podem confiar encara en les nostres elits i en les institucions que organitzen la vida en comú?"), que es manifesta en l'erosió del bipartidisme, en la consciència ciutadana de no sentir-se representats, en la indignació, la frustració, la desafecció, les mobilitzacions, la descomposició del vell sistema de partits, la fragmentació política, el desig no tan sols de *resetejar* Espanya sinó fins i tot d'abandonar-la, la fi de les majories, la propagació de la desconfiança, l'aparició de noves formes de populisme, etc.

Això ha donat peu a l'aparició d'un nou llenguatge i de noves polaritats que han anat fent fortuna en els mitjans de comunicació i les xarxes. Més enllà de les divisions tradicionals entre esquerra i dreta o espanyolisme i catalanisme, parlem ara també d'elits vs. poble, de la casta vs. la gent, de partits vs. moviments, d'aparells vs. assemblees, de vella política vs. nova política, de pantalla de plasma vs. xarxes socials, de majories absolutes vs. pactes i coalicions, de representació/intermediació vs. participació ciutadana, d'unionistes vs. independentistes...

És possible que estigui començant un nou cicle en el qual es parlarà molt de regenerar el sistema, de reinventar la democràcia, de

ÀNGEL CASTIÑEIRA

CÀTEDRA DE LIDERATGES, ESADE (URL)

Els partits han estat desbordats i es fa difícil imaginar quina serà la deriva futura dels sistemes institucional, social o territorial

tancar la fractura social, de redefinir el pacte social, de construir un nou país o de refundarlo, de renovació i de transformació, de nova cultura del pacte. Que se'n parli no vol dir que s'aconsegueixi, però denota un determinat estat d'ànim d'amplis sectors socials. El repte és veure si s'aconseguiran formular i posar en pràctica noves maneres de governar, d'entendre els partits polítics i les institucions, d'entendre Espanya o la no-Espanya, de dissenyar la Catalunya del futur i de ser nous ciutadans, de distribuir el poder i la riquesa, de fer empresa, de treballar, etc.

També està canviant l'accés a la informació i l'ús que se'n fa: ni els governs, ni els partits polítics, ni les elits econòmiques controlen amb la mateixa intensitat amb què ho feien abans el relat de la realitat. Tant a Catalunya com a Espanya processos impulsats per amplis sectors ciutadans han desbordat els partits, de manera que es fa difícil imaginar amb precisió quina serà la deriva futura dels sistemes institucional, social o territorial.

De vegades els moments més foscos, quan es toca fons, porten a l'inici i la possibilitat de moments creatius. L'*Anuari* es reafirma en la idea del risc de crisi del sistema i de fi de cicle, però també apunta l'inici d'un de nou. Els llargs temps de crisi, doncs, poden donar pas a nous temps més oberts als canvis. I en aquests nous temps es posaran a prova les

nostres actituds personals i col·lectives. Actituds com ara: immobilitisme, reforma, ruptura; continuïtat, reconstrucció, innovació; resistència, adaptació, transformació.

Cal posar l'èmfasi en la importància de saber calibrar bé l'oportunitat de cadascuna d'aquestes actituds, però sobretot en la necessitat de vincular els temps de canvi amb els temps dels valors. Cal ser ben conscients de la fragilitat del moment i del risc d'equivocar-nos en l'elecció de les actituds que considerem més adients. I, per damunt de les actituds, els valors han d'acompanyar els processos de canvi. El valor de la raó pràctica, des de l'època dels grecs, era la disposició o la capacitat de deliberar rectament sobre el que és bo en la presa de decisions i en la seva execució pràctica. En moments decisius el valor més preuat és l'activació de la saviesa pràctica, és a dir, estar en condicions de proposar el canvi convenient i la decisió adequada en el moment oportú.

L'apel·lació als valors, avui, després de tot el que ens ha passat, pretén incidir en la millora de les nostres pràctiques, actuals i futures, amb les quals haurem de conduir els canvis possibles. Però, a més, en temps de canvi, la perspectiva dels valors no serveix de receptari sobre les respostes a aplicar, sinó que esdevé un excel·lent instrument per a la formulació de noves preguntes, aquelles que ens poden ajudar a obrir els nostres horitzons. Si volem fer les coses millor que fins ara, no podem deixar d'atendre aquest plantejament.